

מאחורי הקלעים 3

מטרת הפעולה

החניכים ילמדו לחקור ולבקר את מידת החשיפה וההצנעה בחייהם הווירטואליים

מבנה הפעולה

1. אפיון רמת החשיפה וההצנעה על המסך
2. חקירת היתרונות והחסרונות בצורת התקשורת הזאת
3. ביקורת החסרונות וחשיפת שורשים

מהלך הפעולה

1. אפיון רמת החשיפה וההצנעה על המסך

לפני הפעולה מסבירים לחניכים כי בדומה לפעולה הקודמת, שבה אפיינו את רמת חשיפה וההצנעה בחיים הממשיים, עליהם לאפיין עתה את רמת החשיפה של בני האדם בחיים הווירטואליים, לרשום את מסקנותיהם ולהביא אותם איתם לפעולה. מחלקים לשלוש קבוצות (ניתן לעשות את השלב הזה בסוף הפעולה הקודמת, בטלפון או בכל צורה שהיא לפני הפעולה הנוכחית):

- א. בפייסבוק, אינסטגרם וכל המדיה החברתית
 - ב. בטוקבקים
 - ג. בפלאפונים
- לשם הצפה והעמקת הדיון, מדפיסים ומביאים לפעולה סטטוסים מהפייסבוק, טוקבקים על עניין שבחרנו, וכן שו"ת SMS.

שואלים את החניכים מה המאפיינים העיקריים של רמת החשיפה, מוציאים את הבריסטולים של שבוע שעבר, רושמים את המסקנות החדשות, משווים בין המדיות (מקום

שיודעים מי אני למקום שלא) וכן משווים ביחס למאפיינים של התקשורת הפיזית - כרגע
בלי לנקוט עמדה - לטוב ולרע (לשקף לא לשפוט).

2. חקירת היתרונות והחסרונות בצורת התקשורת הזאת

- בשלב זה, משחקים את "משחק הריבוע" - מבקשים מהחניכים שיעמדו במעגל ויחזיקו ידיים. כמו כן, מבקשים מהם לעצום עיניים. כעת, מבקשים מהם להסתדר בריבוע בלי לעזוב ידיים ובלי לפקוח עיניים! (קשה ממש ומצחיק ממש...)
 - שואלים את החניכים מה היה קשה בלהסתדר בלי לראות? האם זה היה רק קשה, או האם היו לכך יתרונות?
משם, צומחים לשאלה יותר רחבה:
 - מה הם החסרונות בתקשורת שבה רואים את האדם (פנים אל פנים) לעומת תקשורת "עצומה" (מסך/טלפון)?
 - מה היתרונות בלחשוף שם דברים ומהם החסרונות? (זה הזמן לנקוט עמדה לגבי האפיונים!)
- כעת, כדאי להביא לחניכים את השאלות שאספנו משו"ת SMS ולהרחיב את השאלה ואת דיון גם לשם -
- האם היתרון של החוסר ראייה שמאפשר להיפתח גם כלפי זר הוא רק יתרון, או שיש בו גם חיסרון?

3. ביקורת החסרונות וחשיפת שורשים

- מספרים לחניכים על המחקר (נספח 1) ומקריא להם את תוצאותיו: "זוגות שקיימו קשר דרך המסך נטו יותר לחשוף פרטים אישיים אודות עצמם בהשוואה לזוגות שקיימו שיחות פנים אל פנים". שואלים את החניכים -
- אם לדעתם היה לזוגות שקיימו קשר וירטואלי קל יותר? אם כן, למה?
 - האם גם להם קל יותר להתבטאות באינטרנט?
 - האם יש הבדל בין זה לבין צורת הביטוי שלהם בחיים? האם צריך להיות גבול?

כעת, מבקשים שלושה מתנדבים. מטילים על כל אחד מהם לכתוב מה הם שני החסרונות הכי גדולים לדעתו בתקשורת הווירטואלית. לאחר שהם מסיימים מבקשים מהם לעמוד בשלוש קצוות ולהקריא לפי תור את החסרונות. כל חניך שמסכים עם החסרונות שהקריא החניך המתנדב עובר לשבת לידו, אם הוא מסכים עם הבא אחריו הוא יכול לעבור אליו. כך ממשיכים עד שנוצרות שלוש קבוצות. כמו כן, אפשר לבקש מהם לרשום את החסרונות על בריסטולים בגדלים דומים והחניכים יעברו בין הבריסטולים.

לאחר שהחניכים התחלקו לשלוש קבוצות, מטילים על כל קבוצה משימה לכתוב איך הם יכולים להשתמש ביתרונות של התקשורת הווירטואלית לחשיפה טובה ששומרת ומגדילה את העולם הפנימי, והמלצות איך להיזהר מהחסרונות וכן מה לדעתם הגבולות שצריכים להיות (מה אני כן חושף מה אני לא חושף וכו'). אחרי שכל קבוצה כותבת את יתרונותיה, עורכים סבב ודיון על איך עושים זאת, והאם זה בכלל אפשרי.

לסיום, שואלים את החניכים –

○ איפה הם מרגישים יותר בטוח לחשוף את האוצר שלהם, ואיפה הם מסתירים את

הטפל ומראים את העיקר? ולמה?

משאירים את הדיון פתוח, ומבטיחים לסגור אותו ביחידה הבאה.

סיכום

בפעולה הקודמת דנו בתקשורת פנים אל פנים ובפעולה הנוכחית עסקנו בתקשורת דרך אמצעי מדיה שונים. יש הבדל בין תקשורת בפייסבוק בה אני מזדהה לבין טוקבק ים אנונימיים. דיברנו על היתרונות והחסרונות של התקשורת דרך המדיה החברתית. לא סיכמנו בינתיים את הדיון ואת התחושות השונות שעלו.

נספחים

נספח 1

חשיפה עצמית ותפקידם של מודעות עצמית ואנונימיות חזותית בתקשורת בתיווך

מחשב

תקציר

בצורה ספונטנית מאשר בתקשורת פנים אל פנים (FTF).

סיכום

מתוצאות המחקר הנוכחי עולה כי אנשים חושפים יותר מידע על עצמם כשהם מקיימים תקשורת עם משתמשים אחרים באמצעות CMC. כמו כן, ממצאי המחקר מראים כי אנונימיות חיצונית גורמת לכך שאנשים חושפים יותר מידע על עצמם לעומת מצב של העדר אנונימיות.

מתוצאות הניסוי השלישי עולה כי ההסבר לכך שחשיפה עצמית באמצעות תקשורת בתיווך מחשב רבה יותר אינה קשורה לגורם הדה-אינדיווידואציה, אלא לגורם האנונימיות - כלומר לרמה גבוהה של מודעות עצמית פרטית ורמה נמוכה של מודעות עצמית ציבורית.

המחקר הנוכחי עסק בחשיפה עצמית בשל התפקיד החשוב של חשיפה עצמית בהתפתחות יחסים בינאישיים, ולכן חשובים גם להבנת התפתחות היחסים הבינאישיים ברשת.

מתוצאות הניסוי בקבוצה הראשונה ניתן לראות כי משתמשים מדווחים על יותר חשיפה עצמית בתקשורת בתיווך מחשב ברשת מאשר בתקשורת פנים אל פנים ולכן תומכים בהשערת חוקרים (וולטר) כי תקשורת באמצעות CMC היא יותר חברתית מאשר תקשורת פנים אל פנים.

לתקשורת בתיווך מחשב יש גם יתרון ביעילות רבה יותר בביצוע משימות ובקיום יחסים בינאישיים ארוכי טווח.

החוקרים ערכו שלושה ניסויים כדי לבחון את את ההשערה כי תקשורת באמצעות מחשב (CMC) מגבירה את החשיפה העצמית של המשתמשים (הניסויים נערכו על שלוש קבוצות משתמשים - סטודנטים בגילאי 23 עד 24 בממוצע).

בקבוצת הניסוי הראשונה, נמצא שרמת החשיפה העצמית בתקשורת בתיווך מחשב, הייתה גבוהה יותר בהשוואה לחשיפה עצמית בשיחות פנים אל פנים.

בקבוצת הניסוי השנייה נבדקה תפקידה של האנונימיות החזותית בעידוד החשיפה העצמית בתקשורת בתיווך מחשב. ממצאי המחקר מראים כי משתתפים בעלי אנונימיות חזותית, נטו יותר לחשוף מידע על עצמם בתקשורת מתווכת מחשב מאשר בתקשורת פנים אל פנים.

בקבוצת הניסוי השלישית החוקרים תפעלו את המשתנה של מודעות עצמית פרטית לעומת ציבורית, על ידי כך שהשתמשו במצלמות וידיאו במהלך התקשורת באמצעות וידיאו קונפרנס ושימוש ברמזים עבים המגבירים את המודעות העצמית של המשתתפים. זאת כדי ליצור שני סוגים של מודעות עצמית: ציבורית (שלה יש שני ערכים - גבוהה ונמוכה) ופרטית (שגם לה יש שני ערכים - גבוהה או נמוכה).

ממצאי המחקר מראים כי כאשר המודעות העצמית הפרטית גבוהה, והמודעות העצמית הציבורית נמוכה, המשתמשים ב-CMC נוטים לחשוף יותר פרטים על עצמם

מתוצאות הניסוי של הקבוצה השנייה עולה כי לאנונימיות חזותית יש השפעה מכרעת על רמת החשיפה העצמית. כאשר קיימת אנונימיות חזותית אנשים נוטים יותר לחשוף פרטים אישיים ואינטימיים על עצמם. כאשר רמת האנונימיות החזותית נעלמת, נמצא כי אנשים חושפים פחות מידע על עצמם.

מתוצאות הניתוח של קבוצת הניסוי השלישית עולה כי רמה גבוהה של מודעות עצמית פרטית ורמה נמוכה של מודעות עצמית ציבורית יביאו ליותר חשיפה עצמית בקרב משתמשי ה-CMC.

כמו כן נמצא כי דה-אינדיווידואציה קשורה ברמה נמוכה הן של מודעות עצמית פרטית והן של מודעות עצמית ציבורית. כמו כן רמת החשיפה העצמית של המשתתפים הייתה נמוכה בהשוואה למצב שבו המודעות העצמית הפרטית הייתה גבוהה. חוקרים אחרים מסבירים כי הפחתת המיקוד העצמי ברשת היא אחד ההסברים לדה-אינדיווידואציה ברשת ובכל מקרה גורמת לכישלון של יחסים בינאישיים ברשת.

המחקר הנוכחי התמקד בחשיפה עצמית בשל התפקיד החשוב של חשיפה עצמית בהתפתחות יחסים בינאישיים. וכאן נמצא כי בתקשורת בתיווך מחשב יש רמות גבוהות יותר של חשיפה עצמית (כשרמת האנונימיות החזותית גבוהה) ושרמת החשיפה העצמית באמצעות CMC היא גבוהה יותר מאשר חשיפה עצמית בתקשורת פנים אל פנים.

החוקרים מסיקים כי להתפתחות רשת האינטרנט ולשימוש בתקשורת בתיווך מחשב יש השפעה מכרעת על ההתנהגות האנושית. וכיום יש לקחת בחשבון את התקשורת כמרכיב חשוב ובלתי נפרד מכל הסבר על התנהגות אנושית.

